

De verdeeldheid onder economen over de perspectieven op groei was zelden zo groot

Jule Hinrichs
Amsterdam

Moeten we vrezen voor een langdurige stagnatie? In een e-book van het Centre for Economic Policy Research staan de argumenten op een rij.

'Zes jaar na de crisis en nog steeds is het economisch herstel bloedeloos, ondanks jaren met een rente van nul. Is "secular stagnation" er de schuld van?'

Die vraag roepen de hoogleraren Coen Teulings en Richard Baldwin op in de inleiding van een door hen samengesteld e-book met bijdragen van een groot aantal bekende economen over het gevaar dat het met het 'gekende' economische beleid niet zal lukken de huidige economische crisis te overwinnen. In 'Secular Stagnation: Facts, Causes and Cures' van het Londense Centre for Economic Policy Research (CEPR) worden vooral de argumenten bijeengebracht waarom het gevaar van een 'langdurige stagnatie' groot zou zijn.

Samensteller Teulings was zeven jaar lang directeur van het Centraal Planbureau en is tegenwoordig hoogleraar aan de UvA en in Cambridge. Baldwin is directeur van het CEPR.

De 'secular stagnation'-these houdt de economenwereld in haar greep sinds Larry Summers, onder meer hoogleraar in Harvard, deze eind 2013 nieuw leven inblies. Na de diepe recessie van de jaren dertig lanceerde Alvin Hansen het concept. Hij vroeg zich toen af of er nog voldoende vraag naar investeringen zou ontstaan om toekomstige groei en werkgelegenheid te garanderen.

Na de crisis is de economische wetenschap nog steeds in verwarring. Zo lopen de visies op het perspectief op groei sterk uiteen. Het concept van de 'secular stagnation' is de sombere visie op het groeiperspectief voor de wereld-economie, voor de VS, voor Europa en dus ook voor Nederland.

De optimisten staan daar heel ver vandaan. Het zijn de economen die ervan uitgaan dat vruchten van de digitalisering van de economie pas de komende jaren in hun volle omvang geplukt kunnen worden. De robotarm komt eraan, de zelfsturende auto, door de enorm toegenomen mogelijkheden van dataverwerking kunnen tal van taken door computers worden overgenomen. De MIT-economen Erik Brynjolfsson en Andrew McAfee maken dit punt met groot enthousiasme in hun veelgeprezen boek *The Second Machine Age*.

Summers stelt in zijn bijdrage over aanhoudende stagnatie

Minister Melanie Schultz van Haegen in een zelfsturende auto, een vinding die de economie uit het dal moet helpen.

FOTO: MARCEL ANTONISSE/ANP

Harvard-hoogleraar Larry Summers blies in 2013 de these van langdurige stagnatie nieuw leven in.

FOTO: BLOOMBERG

dat na de crisis van 2009 zowel voor de VS als de landen van de eurozone de schattingen voor de potentiële groei van de economie al sterk zijn verlaagd. Vervolgens bleek de gerealiseerde groei daar toch nog fors bij achter te blijven.

Volgens Summers zit het probleem in een te hoge reële rente — het rentetarief verminderd met de inflatie — waardoor investeringen te weinig groeien. Bij de huidige zeer lage inflatie en een nominale rente van rond de nul biedt alleen een hogere inflatie de ruimte om de reële rente een flink stuk onder de nul te krijgen. Om te voorkomen dat de investeringen langdurig tekortschieten en de werkloosheid onnodig hoog blijft, zouden de monetaire autoriteiten zich moeten inspannen om de inflatie op te krikken naar rond de 4%.

Barry Eichengreen kantelt het argument iets en stelt dat er mondiaal een overschot aan besparingen ontstaat, omdat bedrijfsleven en overheden blijkbaar niet in staat zijn dit in nuttige investeringen om te zetten. Hij heeft zijn twijfels over Summers' stelling omdat in de mondiale kapitaalmarkt een eventueel overschot aan besparingen de komende jaren weggenomen kan worden

als, zoals menigeen verwacht, de Chinezen minder gaan sparen en meer consumeren.

De optimisten Brynjolfsson en McAfee laten er trouwens geen twijfel over bestaan dat de komende groeiexplosie ook grote nieuwe problemen met zich mee zal brengen. Zo blijkt de digitale economie een 'winner takes all'-economie, waarin een enkele succesvolle ondernemer enorm veel geld kan verdienen terwijl de lonen van de middenklasse langdurig stagneren. Die middenklasse staat dus zwaar onder druk, temeer omdat juist de routinematige banen waarvoor enige kennis noodzakelijk is in de praktijk het makkelijkst door een computer kunnen worden overgenomen.

Robert Gordon schrijft in zijn bijdrage dat Brynjolfsson en McAfee zich 'volledig baseren op wensen en dromen van ongeken- de toekomstige technologische doorbraken'. Gordon trok al eerder de aandacht met een sombere visie op toekomstige groei. Alleen: waar Summers het heeft over een tekortschietende vraag, baseert Gordon zich op vier 'tegenwinden' in de VS aan de aanbodkant: de demografie, het onderwijsniveau, de inkomensongelijkheid en de staatsschuld.

Kabinet Banen

Ook voor Nederland is de onzekerheid over de economische groei groot. Daarbij is de groei ook erg laag, de afgelopen vier kwartalen gemiddeld 0,2% per kwartaal. Haagse bronnen melden dat het kabinet broedt op een 'groeibrief' of 'groeinota', die op Prinsjesdag naar buiten moet komen. Het ministerie van Economische Zaken van minister Henk Kamp heeft hier het initiatief. Ambtenaren op zijn ministerie werken al enige maanden aan een nota over de groei. De heisessie van het kabinet 'in spijkerbroek' eerder deze week over groei en banen past helemaal in het streven om met een groei- of baneninitiatief te komen.

Begin dit jaar stelde scheidend voorzitter Wiebe Draijer van de Sociaal-Economische Raad in het FD voor om de SER de opdracht te geven te onderzoeken langs welke wegen de groei gestimuleerd kan worden. 'We moeten in de haarvaten van de groei dui- ken', zei Draijer toen.

